

POSTHÜMANİZM VE EKOSENTRİZM: EKO-HARDCORE MÜZİKTE ÇEVRE BİLİNCİ

Gülnur GÜVENÇ¹

Başvuru Tarihi: 07.12.2019

Kabul Tarihi: 21.07.2020

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

Posthümanizm, birçok araştırmacı için aslında transhümanizm ile özdeş bir terim olarak kullanılmakla beraber, kimi araştırmacılar tamamen farklı görüşlere sahiplerdir. Hem dijital imge hem de biyoteknoloji ile yoğun bir şekilde karakterize edilen bir çağın rasyonel bir değerlendirmesi olarak yorumlanan posthümanizm, teknolojik olasılıklara açık olmakla birlikte çok çeşitli bağlamlarda değerlendirilebilen fikirler içerir. Bu bağlamda posthümanizm, derin bir politik teori olan postmodernizmden hemen sonra doğan güncel bir kültürel teorinin ideolojik ifadesi olarak da görünmektedir. Eleştirel açıdan posthümanizm, Grek-Romen/Rönesans Hümanizmi ve Aydınlanmasının antroposentrik (insan merkezci) çerçevesini yıkan, diğer tüm canlı varlıklar ve doğanın bütünlüğü de dâhil olmak üzere ekosentrik çoğulculuğu savunan bir felsefi eğilim olarak tanımlanır.

Güncel çevreci hareketlerin de radikal bir eko-politika fikrini yaygınlaştırmasıyla birlikte; insan dışındaki varlıkların yaşam hakkının savunulması, doğa ve çevre bilinci müzik yapıtlarında ve müziksel faaliyetlerde sıklıkla yansıtılmaya başlanmıştır. Bunun örneklerinden biri; Polluted Inheritance, Earth Crises, Liberator, Gojira vb. gruplara gönderme yapan eko-hardcore müziktir. Bu bağlamda kitleler üzerinde oldukça etkili bir araç olabilen müzik, posthümanist ideolojinin ilgilendiği pek çok konudan yalnızca biri olan çevre bilincine eko-hardcore müzik ve müzisyenler vasıtasıyla dikkat çekmeyi ve farkındalık yaratmayı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Posthümanizm, Ekosentrizm, Eko-Hardcore Müzik, Çevre Bilinci, Hayvan Hakları

¹ Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzik Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi Müzikoloji Anabilim Dalı, gulnur.guvenc@mgu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2487-9358

POSTHUMANISM AND ECOCENTRISM: ENVIRONMENTAL AWARENESS IN ECO-HARDCORE MUSIC

ABSTRACT

Posthumanism is actually used as a term identical to transhumanism for many researchers, while some researchers have completely different views. Posthumanism interpreted as a rational evaluation of an era that is extensively characterized by both digital image and biotechnology is open to technological possibilities but contains ideas that can be evaluated in a wide variety of contexts. In this context, posthumanism also appears to be the ideological expression of a contemporary cultural theory that was born immediately after postmodernism which is a deep political theory. Critically, posthumanism is defined as a philosophical trend that destroys the anthropocentric framework of Greek-Roman/Renaissance Humanism and Enlightenment, advocating ecocentric pluralism, including all other living beings and the integrity of nature.

With the current environmentalist movements also spreading the idea of a radical eco-policy; advocacy of the right to life of non-human beings, nature and environmental consciousness has started to be reflected frequently in musical works and musical activities. One example of this is eco-hardcore music; referring to bands such as Polluted Inheritance, Earth Crises, Liberator, Gojira. In this context, music which can be a very effective tool for the masses can attract attention and raise awareness to environmental consciousness through eco-hardcore music and musicians, which is only one of the many topics of posthumanist ideology.

Keywords: *Posthumanism, ecocentrism, eco-hardcore music, environmental consciousness, animal rights*

GİRİŞ

Son yüzyılla ilişkili olarak; seksenli yılların sonları ile doksanlı yılların başlarında benzer konulara ilgi duyarak ortaya çıkan posthümanizm ve transhümanizm, birbirleriyle sıklıkla karıştırılan ya da bazen aynı anlamlarda kullanılan kavramlardır. Her iki hareket de insanın sabit ve değişmez bir durum olarak ortak bir algısını paylaşırken, aynı köken ve bakış açılarını genellikle paylaşmazlar. Hatta transhümanist ideolojide posthümanizm ve posthüman kavramı, posthümanizmin genel anlayışında daha fazla karışıklığa neden olan belirli bir transhümanist tarzda yorumlanır. Bazı transhümanistler için insanlar, eninde sonunda mevcut transhüman dönemini izlemesi beklenen bir koşul olan “posthüman”, yani “insan ötesi bir varlık” olmak için radikal bir biçimde dönüşebilirler. Posthüman kavramına karşı bu tür bir yaklaşım, pek çok farklı perspektife sahip olan post-hümanizmin felsefi, kültürel, eleştirel yaklaşımlarıyla karıştırılmamalıdır. En genel anlamıyla posthümanizmin, “insan” kavramının radikal ve varoluşsal olarak yeniden anlaşılmasında ve diğer etmenlerle ilişkili şekilde değerlendirilmesinde daha kapsamlı bir yaklaşım sunabileceği söylenebilir (Ferrando, 2014).

POSTHÜMANİZM VE TRANSHÜMANİZM FİKİRLERİNİN AYRIMI

Transhümanizmin tarihsel köklerini kısaca tanımlamak zor olmakla birlikte, posthümanizmle ilişkili fikir kümelerinin tutarlı bir tarihini sunmak çok daha zordur. Posthümanizm tarihinin felsefi düşüncede belirgin bir başlangıç, orta veya bitiş noktası olmadığı düşünülür. Posthümanizmin kökenleri hakkında bir anlaşmazlık olduğu açıkken çoğu analiz, kökenini transhümanizmden farklı bir bağlamda bulmaktadır. Posthümanizm; bilim ve teknoloji çalışmaları, kültürel çalışmalar, edebiyat kuramı ve eleştirisi, postmodernizm, postyapısalcılık, ekosentrizm, feminizm, eleştirel teori, post-kolonyal çalışmalar gibi daha pek çok alanla ilişkilidir. Bu bağlamlarda posthümanizm, hümanizmin neden olduğu bunalımları açıklayan, düzenleyen veya bunlarla başa çıkmaya yönelik fikirler içeren bir şemsiye terim olarak kabul edilir. Ancak, bu eleştirel söylemler için herhangi bir ortak isim henüz belirlenmemiştir. Bazen posthümanizm, geniş anlamda transhümanizmi bir tür “teknolojik posthümanizm” biçimi olarak da içine alır. Daha sonrasında eleştirel posthümanizm gibi ayrımlar, bu eleştirel söylemleri tekno-ütopyacı söylemlerden ayırmak için kullanılmıştır. “Post-hüman çalışmalar” kavramının ise post ve transhümanist sorularla ilgilenen bir disipline atıfta bulunduğu daha açık olabilir. Kavram olarak ise posthümanizmin farklı tarihçeleri Herbrechter, Nayar ve Wolfe gibi düşünürlerin çalışmalarında bulunabilir. Bu terimin anlamı farklı şekillerde kullanılsa da posthüman kavramı hem posthümanizm hem de transhümanizm bağlamında kullanılmaktadır. Böylece “posthüman” kelimesinin transhümanizmi de kapsayarak bütüncül bir şekilde hizmet ettiği, fakat posthümanizmin ayrı bir fikirsal akıma işaret ettiği söylenebilir. Bu yüzden posthüman ve posthümanizm kavramları asıl terimden daha uzun bir süredir var olmuştur. Posthümanizmin bir söylem olarak gelişmesinin büyük bir kısmı Donna Haraway’ın çalışmalarına kadar uzanabilir ve yazılarının çoğu unsuru, örneğin cyborg teorisi, transhümanizm destekli düşünceler tarafından farklı şekilde değerlendirilmiş olsa da, Haraway’ın teorisi temel olarak hümanist öznenin merkezi konumunu kaybetmesi üzerinedir (Darlington, 2019; Ranisch ve Sorgner, 2014).

POSTHÜMANİZMİN TEKNOLOJİ VE MAKİNELEŞMEYE BAKIŞI

Posthümanizm, çeşitli bağlamlarda çok katmanlı şekillerde düşünmek için uygun bir yol olarak, post-düalistik ve post-hiyerarşik yöntemlerle insan odağını ve algısını genişleten bir felsefedir denilebilir. Böylece “insan ötesi” gelecekleri düşünürken teknolojik olgularla da yakından ilgilenir. Posthümanizm ve transhümanizm teknolojiye ortak bir ilgiyi paylaşırsa da bunu düşünceye yansıtma biçimleri yapısal olarak farklıdır. Teknolojinin tarihsel ve ontolojik boyutu, posthüman gündemin doğru anlaşılması söz konusu olduğunda çok önemli bir konudur; yine de, posthümanizm teknolojiyi ana odağı haline getirmez. Posthümanist görüşe göre teknoloji, ne korkulacak ve karşı konulacak bir "öteki"dir; ne de bazı transhümanist görüşlere göre insanlığa “biyoloji-sonrası” gelecekte yer sağlayabilecek bir umut ve dış kaynak olarak atfedilen yüce özelliklerin sahibidir.

Teknolojiyi işlevsel bir araçtan öte (enerji, daha komplike bir teknoloji, ölümsüzlük vb. elde etmek için) kullanmak, Donna Haraway’ın fikirleriyle bağlantılı olarak - feminizmi de kapsayan bir perspektif ile - posthümanist tartışmaya varır. Özellikle Haraway’ın Avrupa temelli felsefedeki düalizm, katı ikiliklerin ve karşıtlıkların sökülmesi üzerine; yani insan ve insan

olmayan canlılar, biyolojik organizmalar ve makineler, fiziksel alan ve fiziksel olmayan alan ve sonuç olarak teknoloji ve benlik arasındaki sınırlar üzerinden yaptığı tartışmalar bu konuda etkilidir. Bu bağlamda insan ve tekno alanı arasındaki ayrımsızlık sadece antropolojik ve paleontolojik bir konu olarak değil, aynı zamanda ontolojik bir konu olarak da incelenebilir. Teknoloji, posthümanist bir çerçeve içinde, Martin Heidegger'in çalışmasıyla, özellikle "Teknoloji ile İlgili Soru" başlıklı makalesinde incelenebilir. Teknoloji bu nedenle bir araç değildir. Teknoloji bir açığa vurma yoludur. Posthümanizm, teknolojiyi tam olarak bir açığa çıkarma yolu olarak araştırır, böylece teknolojinin çoğunlukla teknik çabalara indirildiği bir ortamda ontolojik önemini yeniden kazanır. Posthümanizmle ilgili olarak belirtilmesi gereken ilgili ek hususlar, Michael Foucault tarafından tanımlanan "benliğin teknolojileri" kavramını da içerir. Benliğin teknolojileri, ilişkisel bir ontoloji yoluyla "benlik" ile "ötekilerin" ayrımını ortadan kaldırır, varoluşsal açığa çıkarma sürecinde önemli bir rol oynar ve posthüman etik ve uygulamalı felsefeye tartışmayı açar. Posthümanizme göre geleceğin tasavvur edilme ve hayal edilme biçimleri gerçek yasalarından kopuk değildir: posthümanist düalist yaklaşımda bunu karşılayan sorular "ne" ve "nasıl"dır. Bu bağlamda, örneklemek gerekirse; posthümanizm, uzay göçü olgusunu göz önünde bulundurur ancak transhümanist literatürde sıklıkla karşılaşılabilen bir kavram olan uzay kolonizasyonu fikrine eleştirel bakar. Bu, transhümanizm ve posthümanizmin aynı konuya farklı açılardan ve teorik miraslardan nasıl yaklaşabileceğine iyi bir örnektir (Ferrando, 2014).

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren makinelerin kapitalizme hızlı biçimde eklenmesiyle endüstriyalizmin doğmasının ardından, üretimde standardın makine tarafından belirlendiği bir dünyada insan, aygıt kullanan bir varlık olmanın ötesine geçerek makinelerin kullandığı bir aygıtla dönüşmek durumunda kalmıştır. Bu noktada gündelik hayatın tamamı makine temposu ve standartlarına göre belirlendiği için insan, daha önce yapmak ya da düşünmek zorunda olduğu birçok şeyi artık yapmak ya da düşünmek zorunda olmama rahatlığına ulaşmıştır. Bu bağlamda "insanlığın" gelişmesi, ilerlemesi için yapılan yeniliklerde yapay parçaların ve aygıtların kullanımındaki artışa ve makineler ile robotların birçok alanda insanın yerini almasına bağlı olarak bir açıdan insan, kendi yetilerini köreltmıştır. Zira artık okuma, yazma, hesaplama, beste yapma, müzik icra etme, satranç oynama gibi birçok entelektüel faaliyet bilgisayarlar tarafından insanlardan daha iyi ve daha verimli bir şekilde gerçekleştirilebilir hale gelmiştir. Çözümlemesi için bir insanın bütün hayatından daha fazla zaman gerektirecek hesaplama problemleri bilgisayarlar tarafından saniyeler veya dakikalar içinde çözümlenir; "Deep Thought" gibi satranç oynayan bilgisayarlar Elo sınıfına, yani dünyadaki en iyi satranç oyuncularının bile zorluk çektiği büyük ustalık sınıfına sahip olur hale gelmiştir. Duyusal ya da motorik ve kas gücü isteyen çeşitli görevler de yürüten merdivenler, asansörler, sanayi tipi makineler, çamaşır-bulaşık makineleri, mikserler, ev robotları gibi aygıtlar tarafından olağanüstü bir şekilde ve hızla gerçekleştirilmektedir. Doğaüstü ve insan-ötesi bir dünyayı simüle etmek için artık bilim kurgu romanlarının ve filmlerinin neredeyse bir cazibesi kalmamıştır; çünkü bu dünya bir kurgu olmaktan öte gerçek ve somut bir olasılık haline gelmiştir (Kurtuyılmaz, 2018; Sampanikou, 2017). Burada çelişkili bir durum vardır. Teknoloji ve bu tip gelişmeler insan mahsulü olduğu için bir yandan üretme-yaratma yetisi ile insanın kendisini diğer canlılardan farklı bir konumda görmesi durumundan dolayı antroposentrizmi

desteklerken; öte yandan, bu insan olmayan üretilmiş aygıtların insan kapasitesinden çok daha yüksek performanslar sergilemeleri, insanın yetilerini ve konumunu sorgulayıcı bir husustur denebilir.

POSTHÜMANİZMİN HÜMANİZM VE ANTROPOSENTRİZME BAKIŞI

Posthümanizmin belirleyici bir özelliği, geleneksel hümanizm fikrini reddetmesidir. Hümanizm kavramı, yüzyıllar boyunca (Rönesans'ın başından 20. yüzyılın sonlarına kadar) gelişen karmaşık bir dizi varsayım ve disiplin taahhüdüne uygulanabilse de, posthümanist araştırmacılar birkaç temel özelliğe odaklanmaktadır. Hümanizm, tanımı gereği insan merkezli bir ideoloji olmuştur. Tarihsel bir fenomen olarak hümanizm, insanı (Tanrı yerine) edebi ve felsefi tasarımın merkezine yerleştirirken, Yunan ve Roma'nın retorisi ve medeniyeti için yenilenmiş ve yeniden yorumlanmış bir değerlendirme üzerine kurulmuştur. Rönesans'ta başlayan modernist bilim, evrensel gözlemleri ve evrensel yasaları ortaya çıkarmanın mantığına dayanarak doğal dünyayı anlamaya çalışmıştır. Bu anlamda insan dünyayı inceleyebilir ve çalışmalarını nesnel bir tarafsızlık, genel geçer kurallar ve kanıtlar ile açıklayabilir hale gelmiştir. Hala doğa ile iç içe olmasına rağmen, insanın özerk bir etmen olarak bu bakışı Aydınlanmada gelişmiştir. Bazı posthümanist düşünürler; Darwinist biyoloji, Marksist ekonomi ve Freudcu psikolojiyi, bu birleştirilmiş Aydınlanma konusunun parçalanmasının ön göstergeleri olarak görürler. Bununla birlikte, 19. yüzyılda biyoloji, psikoloji ve ekonomi alanındaki bazı gelişmeler ile insanın doğal dünyadan ayrı bir konumda değerlendirilip yüceltilmesinin sorgulanmasına rağmen, pozitivist bilim 20. yüzyılda bile konu-nesne ikiliğini korumaya çalışmıştır (Bolter, 2016).

Foucault, *Kelimeler ve Şeyler*'in son bölümünde şunları not etmiştir:

...İnsan, insani bilgiye sorulmuş olan ne en eski ne de en sabit problemdir. Nispeten kısa bir kronoloji ve kısıtlı bir coğrafi bölünme (XVI. yüzyıldan itibaren Avrupa kültürü) ele alınarak, insanın yakın tarihli bir icat olduğundan emin olunabilir... Eski bir kaygıdan kurtuluş, binlerce yıllık bir endişenin aydınlık bilincine geçiş, uzun zaman boyunca inançlar ve felsefelerin içinden hapis olarak kalmış şeyin nesneliliğine ulaşma arzusu değildi; bilginin temel düzenlemelerindeki bir değişikliğin sonucuydu. İnsan düşüncesinin arkeolojisinin kolaylıkla gösterdiği gibi insan, yakın tarihli bir buluştur ve belki de yakın zamanda son bulacaktır. Eğer bu düzenlemeler ortaya çıktıkları gibi kaybolacak olsalardı; olabilirliğini en fazla önceden hissedebileceğimiz, ama şu ân için ne biçimini ne vaadini bildiğimiz herhangi bir olayla (tıpkı XVII. yüzyılın döneminde klasik düşünceye yapıldığı gibi) düşüncenin temeli sarsılsaydı; bu durumda insanın tıpkı deniz kenarında kuma çizilmiş bir görüntü gibi kaybolacağından söz edilebilirdi (Foucault, 1994, s. 387).

Stefan Herbrechter, posthümanizmin Nietzsche'nin değerleri yeniden değerlendirilmesine bir tepki olduğunu öne sürerken, Neil Badmington da, Marx'ın sosyal ilişkiler dışında doğal bir insan özünü reddetmesini ve Freud'un posthümanizmin başlangıcı olarak bilinçdışı güçlerin gücünü keşfetmesini önermiştir. Pramod K. Nayar ise, hümanizmin son üç eleştirisinde Foucault post yapısalılığı, feminizm ve teknik-bilim çalışmalarının posthümanizmin kökenini teşkil ettiğini

öne sürmüştür (Ranisch ve Sorgner, 2014). Posthümanizm, kültürel çalışmaları çevreleyen birçok akademik yazıda yaygın olan hümanist epistemolojiden uzak bir hareketle insanlığın dünyanın geri kalanıyla olan ilişkisini yeniden konumlandırmayı amaçlamaktadır. "Doğal" düzen hiyerarşisinde oturan istikrarlı ve özerk bir "insan" öznesi kavramı kaldırılır ve özne, teknoloji ve diğer yaşam formları tarafından sorgulanır. Bu, bir dizi bilim ve teknoloji uzmanının hümanist konunun sembolünü tahttan indirmeye ve biyolojik, mekanik ve iletişim süreçleri için yeni bir modelle değiştirmeye çalıştığı 1946 ve 1953 arasında Amerika'da düzenlenmiş olan sibernetik konulu "Macy" konferanslarında görülebilir (Darlington, 2019).

Bunlarla birlikte posthümanizm, hem hiyerarşik sosyal yapılara hem de insan merkezli varsayımlara dayanan hümanizmin tarihsel oluşumuna ve insan kavramına yönelik bir "post" olgusu ve göndermesi içerir. Türcülük, posthüman eleştirel yaklaşım ile bütünletici bir yöne dönmüştür. Ancak posthümanizm ile insan önceliği ve üstünlüğü fikri aşılrken, (makine gibi) diğer türlerin ya da unsurların üstünlüğü de savunulmaz. Posthümanizm, postmodern yapısöküm pratiği yoluyla herhangi bir ontolojik kutuplaşmayı gizleyen herhangi bir ön ikilik veya antitez kullanmaz. Kendi önerdiği şeyin özgünlüğünü kanıtlamakla takıntılı değildir. Bu, Gianni Vattimo'nun postmodernizmin belirli bir özelliği olarak tanımladığı "yeninin çözülmesinin" özümsemesini ima eder denilebilir. "Yeni"yi doğru kabul etmek için söylemin merkezi bulunmalı ve böylece "Neye yeni?" sorusu cevaplanmalıdır. Fakat insan düşüncesinin yeniliği göreceli ve yerleşiktir: bir toplumda yeni kabul edilen şey başka bir toplumda hâlihazırda yerleşik bir bilgi olabilir. Dahası, hegemonik bakış açıları, her bir kültürel-tarihsel paradigma içinde bir arada var olan tüm dirençli bakış açılarını açıkça kabul etmez; böylece herhangi bir söylemsel oluşumda gömülü olan kesikliklerin farkına varmaz (Ferrando, 2013).

Eleştirel, kültürel ve felsefi bağlamda posthümanizm, antroposen² olgusunu sorgulamak için uygun bir ideolojidir. Antroposenin insan faaliyetlerinin gezegensel düzeyde etkisinin kapsamına işaret ettiği gibi, posthümanizm, insanı söylemin ana odağından uzaklaştırmaya odaklanır. Böyle bir çerçevede, insana özerk bir etken olarak yaklaşılmaz, ancak geniş bir ilişkiler sistemi içinde yer alır. İnsanlar varoluşun "maddi düğümleri" olarak algılanır. İnsanların bu gezegende yaşama biçimleri, ne yedikleri, nasıl davrandıkları, hangi ilişkileri oluşturdukları, kim ve ne olduklarının ağını yaratır. Bu, dağınık bir ağ değildir; aynı zamanda yeni materyalist düşünürlerin keskin bir şekilde işaret ettiği gibi siyasi, sosyal ve biyolojik insan âlemlerini aşan maddi bir ağdır. Bu bağlamda her türlü özcülük, indirgemecilik veya içsel önyargıların, bu çok boyutlu ağlara yaklaşımda sınırlayıcı faktörler olduğu açıktır. Posthümanizm geçmişin kabulü ile bilgilendirilen eleştirel ve yapısökümcü bir bakış açısını korurken, şimdiki zaman ve gelecekler için alternatifleri sürdürmek ve beslemek için kapsamlı ve üretken bir bakış açısı oluşturur. 1990'ların sonunda eleştirel ve kültürel posthümanizm, önceki antroposentrik ve hümanistik varsayımların sınırları hakkında yeni bir bilinçle ve felsefi soruşturmanın her alanına yeniden erişmeye yönelik kapsamlı bir teşebbüsle daha felsefi odaklı bir soruşturmaya dönüşmüştür (Ferrando, 2013).

² Fransız kimyager Paul Crutzen tarafından 2000 yılında ortaya atılmış bir kavramdır. İnsan toplumlarının üretim, tüketim ve yaşam tarzları ile birlikte dünyaya olan etkilerinin en üst seviyeye çıkması ile gezegenin girdiği yeni jeolojik çağa verilen adlandırma. Son iki yüzyıl boyunca insan faaliyetlerinin küresel etkilerinin açıkça görüldüğü gerekçesiyle Crutzen tarafından bu çağın başlangıcı (Sanayi Devrimi, 1784 yılında James Watt'ın buhar motorunun icadı ile birlikte) 18. yüzyılın ikinci yarısı olarak önerilmiştir (Turhan, 2015).

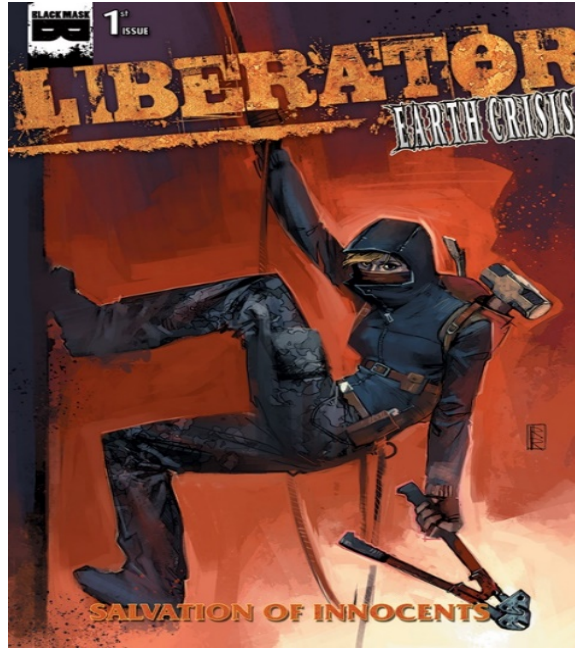
Posthümanizmin tehlikeye attığı şey, sadece kendi çevreleriyle (feminist, queer, eleştirel ırk ve postkolonyal teoriler), radikal bir şekilde yapılandırılmış olan hümanist söyleminlerin geleneksel merkezinin kimliği değildir. Posthümanizm, bir değil birçok belirli ilgi merkezini tanıması anlamında bir post-merkeziyetçiliktir. Direnişçi fikirlerinde olduğu gibi, merkezin merkeziyetçiliğini, tekil ve hegemonik biçimciliği reddeder. Bakış açıları çoğulcu ve mümkün olduğunca kapsamlı ve kapsayıcıdır. Bu sayede farklı odaklarda ortaya çıkan farklı problemlerle ilgilenebilmektedir. Örneğin, bazı posthüman düşünürler güncel olarak robot, biyoteknolojik kimera³lar, uzaylılar gibi "egzotik" konular üzerinde yoğunlaşırken; bazıları da feminizm, eleştirel ırk çalışmaları ya da doğa, ekolojik denge ve tüm canlı türlerini gözeten problemler üzerinde yoğunlaşırlar. İlgilendiği konu ne olursa olsun, posthümanizmin temel özelliği hiyerarşik bir sistem içermemesidir. Post-hümanist bir bakış açısı formüle edilirken daha yüksek ve daha düşük bir statü derecesi söz konusu değildir (Ferrando, 2013).

POSTHÜMANİST VE ÇEVRECİ HAREKETİN SESİ: EKO-HARDCORE MÜZİK

Özellik ve bireyselci benliğin geleneksel antroposentrik perspektiflerinden koparken aynı zamanda insanın belirli yetilerinin farkında olması ve kullanmaya devam etmesi posthümanizmin önemli hususlarından biridir. Anti-hümanizmle de ilişkili olarak posthümanizm, insan tarafından verilen tahribat sonucu olumsuz etkilenen bir ekosistem için insanlara "bilinçlenme" ve "farkında olma" çağrısını yapar. İnsan faaliyetleri ile çevreye verilen tahribat, doğanın kendi kendini yenileyebilme özelliği sayesinde başlangıçta fark edilmemiş, ancak zamanla bu tahribat, doğanın kendi başına üstesinden gelemeyeceği bir noktaya gelmiş ve doğa hızla bozulmaya başlamıştır. 1950 ve 1960'lı yıllar, doğaya verilen tahribatın fark edilmeye başlandığı zaman dilimi olmakla birlikte; 1970'lerde önce bölgesel, daha sonra da küresel çevre problemleri baş göstermiştir. Çöllerin yayılması, ormanların yok olması, toprak erozyonu asit yağmuru ve kentlerde hava kirliliği gibi problemler, tüm dünyanın gündemine girmiştir. 1980'ler ise, insan faaliyetlerinin tüm dünyada büyük bir tahribata yol açtığına açıkça görülmeye başlandığı yıllar olmuştur. Zaman içerisinde önceki problemlerle birlikte ozon tabakasının delinmesi, küresel ısınma, deniz seviyesinin yükselmesi, aşırı avlanma ve biyolojik çeşitliliğin azalması gibi problemler de ortaya çıkmıştır (Mutlu, 2015). Bu noktada posthümanizmin vermek istediği mesaj şudur; dünya ciddi bir tahribata uğramış haldedir ve bunun temel sebebi insandır. Bu anlamda, küresel iklim değişikliği ve çevresel tahribat konusundaki güncel endişeler, iklim krizinin ardından büyüyecek olan daha umutsuz, varoluşçu siyasi mücadelelerin tavrını belirlemiştir. Bu bağlamda çevresel hareket, hardcore müzik içinde kendi alt türü olarak yer almıştır. "Eko-hardcore" olarak bilinen bu müzik türü, 1990'larda ekolojik bozulmanın, iklim değişikliğinin ve giderek daha çok gündemde olan antroposent kavramının karanlık gerçeklerine yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Bu döneme kadar, önceki çevre hareketlerinin siyasi iyimserliği onlarca yıllık siyasi kayıtsızlıktan ötürü azalmakla birlikte; ekolojik krizler çoğaldıkça ve büyüdükçe çevre politikaları yıllar içinde giderek radikalleşmiştir. Bu radikalleşmeyi yansıtan eko-hardcore müzik, çoğunlukla hem görsel hem de lirik olarak şiddet içerir. Canlı performanslar, politik ve çevresel kaygılarla artan panik halini taklit eden müziğin içgüdüsel ve fiziksel deneyimleri şeklindedir. Eko-hardcore müzisyenler, çevreye yönelik şiddet ve yıkımı yeniden üretilen bir tür parodi yaparak, bu politikaların ne kadar ölümcül olduklarını ve çevresel durumun ne kadar korkunç olduğunu göstermeyi amaçlamışlardır. Eko-hardcore müzisyenlerin çoğuna göre doğayı kurtarmak için radikal,

³ Genetik olarak farklı olan iki ya da daha fazla hücre serisinin aynı organizmada bulunarak oluşturduğu yeni oluşum (Sargın, 2012).

devrimci, hatta şiddet içeren eylemlere ihtiyaç vardır çünkü insanların kayıtsızlığı nedeniyle olayın ciddiyeti artık kibar söylemlerle anlatılamayacak kadar önemlidir. Başlangıcı 1990'lı yıllar ile ilişkilendirilse de, eko-hardcore müziğin geçmişinin çevresel problemlerin baş gösterdiği 1960'ların politik çalkantılı yıllarına ve hatta daha öncesine uzandığı söylenebilir. Yıllar geçtikçe ve küresel iklim değişikliği tehlikesi artmaya başladıkça, eko-hardcore müziğin radikal çevreci mesajı giderek daha ileriye dönük hale gelmiştir. Eko-hardcore müzik, hardcore müziğin gücünü, saldırganlığını ve öfkesini modern endüstriyel toplumun çevresel yıkımına dair kıyamet vizyonuyla birleştiren - 1992 çıkışlı albümü *Ecocide* (Çevre Soykırımı) ile - Polluted Inheritance gibi gruplarla başlamıştır. Kısa süre sonra Polluted Inheritance'ın öncülüğünü izleyen Earth Crises grubunun üyeleri, yaşam tarzlarında hayvan aktivistliği ve veganlığı da benimsemekle birlikte çevreci politikalarını müziklerinde yansıtmışlardır. Bu gibi grupların müziği, çevresel tahribat ve hayvanlara yapılan zulümlerde suç oluşturan sosyal, politik ve ekonomik sistemlerin açık bir şekilde reddedilmesi üzerinedir (Darlington, 2019; Machado, 2019). 2015 yılında Earth Crises, - başka bir eko-hardcore grubu - Liberator ile birlikte, bir grup hayvan özgürlüğü aktivistinin çabalarını sergileyen *Salvation of Innocents* (Masumların Kurtuluşu) adlı bir çizgi roman ve müzik albümü çalışması yayınlamışlardır. Çalışmanın konusu özetle şu şekildedir: Sarah Mann bir kozmetik laboratuvarında gardiyanlık işi alır ve burada bilim adamı Dr. Elena Reznik'in canlı hayvanlar üzerinde deney ve deneysel ameliyatların gerçekleştirildiği gizli tesisini keşfeder. Buradaki zulümlere tanık olan Sarah, maskesini takar ve işkence gören hayvanları kurtarmak için kendi operasyonunu başlatır (Johnston, 2013).

Şekil 1. Liberator ve Earth Crisis gruplarının ortak çalışması *Salvation of Innocents* (2013) albümünün çizgi romanının kapak sayfası⁴.

⁴ Erişim: <https://www.bleedingcool.com/2013/12/17/earth-crisis-and-liberator-collaborate-for-march-and-new-liberator-stories-from-an-all-star-team/>

Şekil 2. Salvation of Innocents çizgi romanından bir sayfa⁵.

Şekil 3. Salvation of Innocents çizgi romanından bir sayfa⁶.

Gojira da 2005 yılında piyasaya sürdüğü *From Mars to Sirius* (Mars'tan Sirius'a) albümünde, küresel ısınma gibi çevresel konuların tartışmasını içeren bir tür distopya kurgulamış ve albüm kapağı, şarkı adları ve sözleri yoluyla bu distopya yansıtılmıştır. Bu albüm ve albümde yer alan *Flying Whales* (Uçan Balinalar) adlı şarkı için grup üyelerinden Joe Duplantier bir röportajda şunları söylemiştir:

⁵ Çeviri: "Bunlar gözlerini açtığında gördüğün yüzler. Korkunun şüphe ile aynı olmadığını kendinize hatırlatmanıza gerek yok." Erişim: A.g.y.

⁶ Çeviri: "Bu sensin. Sessizlerin sesi. Artık senin mülkün değiliz. Zalimlerin gözlerini kapattıklarında görecekleri bir yüz. Sen bir kurtarıcısın." Erişim: A.g.y.

Bilim adamlarına göre, balinalar, oldukça gelişmiş varlıklar. Ancak zekâlarını ne için kullandıklarını bilmiyoruz. Biz insanlar olarak, daha iyi yönetmek, evler inşa etmek, birbirimize hükmetmek gibi şeyler için zekâmızı kullanıyoruz ve balinalar bizim yaptığımız bu şeylerin hiçbirini yapmıyorlar. Öyleyse onların faaliyetleri nelerdir? Bazı teoriler, balinaların beyin aktivitelerinin balina toplumlarında daha fazla uyum sağlamak ile ilgili olduğunu savunuyor. Onların davranışlarının insanın çok ötesinde olduğunu düşünüyorum. Onlardan öğreneceğimiz çok şey var ve bu şarkıyı onlara atfetmek istedik. İnsanın dünyasında günden güne katlediliyorlar ve ayrıca daha fazla katledilmelerine izin veren yasalar da mevcut (Duplantier, 2005).

Şekil 4. Gojira – *From Mars To Sirius* (2005) albüm kapağı⁷.

Aynı röportajda Duplantier, albümün ismiyle ilgili bazı kültürlerde Mars'ın savaşı ve Sirius'un barışını simgelediğini belirtmiştir. Earth Crises gibi Gojira da günlük yaşamda çeşitli çevresel etkinlikleri desteklemekte ve kamusal aktivitelere aktif olarak katılmaktadırlar⁸. Hardcore müzikte bu ve benzeri posthümanist yaklaşımları benimseyen müzisyenler, aynı zamanda insanlığın üretme ve anlama yeteneğinin ötesinde olanlarla da ilgilenmiştir. 2004'te çıkardıkları *Now the Animals Have a Voice* (Şimdi Hayvanlar Söz Sahibi) albümüyle birlikte Caninus, üyeleri arasında Budgie ve Basil adında iki köpek barındıran bir grup olmuştur. Şarkılarında sıklıkla sesleri dahil edilen vokalist köpeklerden Basil'in 5 Ocak 2011'de ölümünün ardından grup bir daha aktif olmamıştır. Benzer şekilde Hatebeak de grup lideri bir papağan olan bir müzik grubu olmuştur (Teitelman, 2016). Grup, papağan Waldo'nun seyahatlerden rahatsız olabileceğini düşünerek hiç turneye çıkmamıştır (Bixby, 2014), ancak hala aktif olarak müzik yapmaktadır⁹.

Dünyayı insan bakış açısının ötesinde anlamada ve anlamlandırmada yatan bir insanlık eleştirisi olarak beliren posthümanizm ve posthümanist duruş, hem bu ve benzeri müzisyenlerin hümanizm, antroposentrizm gibi fikirlere karşı eleştirilerinin sergilendiği bir bakış açısı olarak

⁷ Erişim: <https://www.discogs.com/Gojira-From-Mars-To-Sirius/master/53704>

⁸ Gojira grubunun internet sitesinde yer alan aktivizm bölümü için bkz. <https://www.gojira-music.com/activism?page=0%2C0>

⁹ Piyasaya sürülen en son albüm *Birdhouse by the Cemetery* (2019) için bkz. https://www.youtube.com/watch?v=CKA9LQ2BRf8&list=OLAK5uy_nzJxGmzu-IGsPwZVufTfKZks7Ps1Oo85A

yer alırken, içerisinde tezahür eden ideolojiyi anlatmak için müziği bir araç olarak kullanır. Asıl vurgulanmak istenen şudur ki; ne birey olarak ne de insan toplulukları olarak tarihsel süreçten çekilmek mümkün olmasa bile, olanları devam ettirme ya da tersine çevirme kararı insanın sorumluluğundadır. İlgili anlayış ve dünya görüşü herkesin farkındalıkla ulaşabileceği bir bilinciştir.

SONUÇ

Posthümanist düşünürlerin tümü için ortak bir konum belirlemek zor olsa da, insanın her şeyin ölçüsü olduğu ve doğadaki her şeyin insan için var olduğu yönündeki hümanist ve antroposentrik görüşleri reddettikleri söylenebilir. Posthümanistlere göre, hümanizm inanırlılığını yitirmiştir ve hümanizmin getirdiği sorunlar her yerdedir. Çoğu durumda transhümanizm ile aynı anlamda kullanılsa da, posthümanizm genellikle doğrudan ve açık bir normatif bakış açısıyla ilişkili olan transhümanist yaklaşımdan ziyade eleştirel bir yaklaşım benimser. Hümanist, antroposentrik görüşleri ve türcülüğü aşma çabası ile ekosentrizm ve feminizm gibi çeşitli özgürleştirici tutumlar posthümanizmle açıkça ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda posthümanizm ile ilişkili olarak eko-hardcore müzik, müziği bir araç olarak kullanarak gündün güne ciddiyeti artan ekolojik problemlere insanların dikkatini çekmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda bu müzisyenler yalnızca müzikleri ile değil; en başta yaşam tarzları, imajları ve faaliyetleri ile bu ideolojiyi benimsemekte ve yansıtmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bixby, S. (2014, 13 Mart). Full Metal Parrot [web log içeriği]. Erişim: <https://www.thedailybeast.com/full-metal-parrot>
- Bolter, D. (2016). Posthumanism. K. B. Jensen, R. T. Craig (Ed.). *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*. USA: John Wiley & Sons Publishing. DOI: 10.1002/9781118766804.wbiect220
- Darlington, D. (2019). Music in the spaces of the 21st century (Doktora tezi). Erişim: <https://chesterrep.openrepository.com/handle/10034/620326>
- Duplantier, J. (Ekim, 2005). "Gojira: Interview". (*Spirit of Metal Webzine* için röportajı yapan Brice). Erişim: <https://www.spirit-of-metal.com/fr/interview/Gojira/292>
- Ferrando, F. (2013). Posthumanism, Transhumanism, Antihumanism, Metahumanism, and New Materialisms Differences and Relations. *Existenz Journal*, 8(2), 26-32, <https://existenz.us/volumes/Vol.8-2Ferrando.pdf>
- Ferrando, F. (2014). The Posthuman: Philosophical Posthumanism and Its Others (Doktora tezi). Erişim: http://dspace-roma3.caspur.it/bitstream/2307/4356/1/TESI_Ferrando_DEF.pdf
- Foucault, M. (1994). *The Order of Things*. New York: Random House. Erişim: https://monoskop.org/images/a/a2/Foucault_Michel_The_Order_of_Things_1994.pdf

- Johnston, R. (2013, 17 Aralık). Earth Crisis And Liberator Collaborate For An Album And Comic Book, Salvation Of The Innocents, And New Liberator Stories From An All-Star Team [web log içeriği]. Erişim: <https://www.bleedingcool.com/2013/12/17/earth-crisis-and-liberator-collaborate-for-march-and-new-liberator-stories-from-an-all-star-team/>
- Kurtyılmaz, D. (2018). Eleştirel Teori Açısından Hümanizm ve Mekanik: Alex Murphy Nasıl RoboCop Olur?. *SineFilozofi Dergisi*, 3(6), 115-134.
- Machado, M. R. (2019, Ağustos 26). Anthems for the Anthropocene. *Guernica*. Erişim: <https://www.guernicamag.com/anthems-for-the-anthropocene/>
- Mutlu, A. (2015). Ekoloji Düşüncesinin ve Çevre Korumacılığın Ortaya Çıkışı [Ders notları]. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Erişim: <https://slideplayer.biz.tr/slide/2931794/>
- Ranisch, R., Sorgner, S. L. (2014). *Post- and Transhumanism: An Introduction*. Bern: Peterlang. Erişim: <https://pdfs.semanticscholar.org/b02e/50b71b0bb9d5ae316549177c8df20739be9e.pdf>
- Sampanikou, E. D. (2017). *Audiovisual Posthumanism*. Newcastle: Cambridge Scholars. Erişim: <https://books.google.com.tr/books?id=xVvXDgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false>
- Sargın, D. (2012, Mart). *Graft Fonksiyonu ve Kimerizm*. 7. Ulusal Kemik İliği Transplantasyonu ve Kök Hücre Tedavileri Kongresi'nde sunulan bildiri, Antalya. Erişim: <http://www.thd.org.tr/thdData/Books/232/graft-fonksiyonu-ve-kimerizm-deniz-sargin.pdf>
- Teitelman, B. (2016, 3 Ocak). R.I.P. Budgie, pit bull and Caninus vocalist [web log içeriği]. Erişim: <https://www.metalinsider.net/in-memorial/r-i-p-budgie-pit-bull-and-caninus-vocalist>
- Turhan, E. (2015). Küresel Bir Sınav Olarak Antroposen. *Ekoiq Dergisi*, (4),34-39, <http://ekoiq.com/arsiv/ekoiqsayi48.pdf>